

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2012

Tomáš Hromádka

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

**Agresivní projevy a postoje fotbalových fanoušků Slavia
Praha**

Bakalářská práce

Vedoucí práce :

PhDr. Vladimír Janák, CSc.

Vypracoval:

Tomáš Hromádka

Praha, březen 2012

Prohlašuji, že jsem závěrečnou bakalářskou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, dne

Tomáš Hromádka

.....

Evidenční list

Souhlasím se zapůjčením své diplomové práce ke studijním účelům. Uživatel svým podpisem stvrzuje, že tuto diplomovou práci použil ke studiu a prohlašuje, že ji uvede mezi použitými prameny.

Jméno a příjmení:

Fakulta / katedra:

Datum vypůjčení:

Podpis:

Tímto bych rád poděkoval PhDr. Vladimíru Janákovi, CSc. za odbornou pomoc a poskytnuté informace, které mi pomohly při vypracování této bakalářské práce.

Abstrakt

Název: Negativní projevy a postoje fotbalových fanoušků Slavie Praha

Cíle: Cílem této práce je zjistit a zmapovat, jaké jsou negativní projevy fotbalových fanoušků Slavie Praha a jejich postoje k agresivnímu jednání při fotbalových utkáních. Jak často a s jakou formou násilí se u nich setkáváme a co je vede k výše zmíněnému jednání, kdy neškodí jenom svému klubu, ale i ostatním lidem na stadionu. Zda jde opravdu o sport nebo jen prostředek k vybití agresivity.

Metody: V této práci byly použity následující metody: explorativní před-výzkum a kvantitativní výzkum. V před-výzkumu jsem se zaměřil na postoje fanoušků, kteří se zúčastňují fotbalových utkání. Dotazování budu provádět elektronicky a písemně, kdy využiji osobních kontaktů k vyplnění některých dotazníků u příznivců Slavie Praha. Do dotazníkového šetření, jež bude kvantitativního rázu, se budu snažit zapojit co nejvíce respondentů, aby se data mohla zobecnit na celou základnu fanoušků SK Slavia Praha.

Výsledky: Z předpokladu, jestli jsou fanoušci SK Slavia Praha agresivní ve zkoumaných projevech nebo ne, se potvrdil fakt, že fanoušci SK Slavia Praha nejsou v dále zmíněných negativních projevech agresivní. Z výzkumu tedy vyplynulo, že slávističtí příznivci se řadí mezi umírněné fanoušky v naší společnosti a nevyhledávají konfrontaci s příznivci jiných týmů. Jejich negativní projevy na stadionu jsou v rámci pokřiků a hesel, ne však v agresivních konfliktech či rasismu.

Klíčová slova: agresivita, fotbaloví fanoušci, Slavia Praha

Title: Aggression and violent attitudes of football fans Slavia Praha

Object: There is aim of this project to find out and write about negative demonstrations of football fans of Slavia Prague club and their stance to aggression during football matches. How often and what form of violence we can meet at them and what leads them to mentioned action. They do not harm only their club but also the others at the stadium. Do they really interest in sport or it is only means for venting their aggression.

Methods: The following methods were used in this project: explorative pre-research and quantitative research work. I concentrated on stances of fans which take part in football matches in my pre-research. I will bring up some questions electronically and in writing. There I'll use my personal contacts for completing some questionnaires at fans of Slavia Prague club. I will try to involve some most fans to that action because then I'll be able generalize it for whole base of the fans of the club.

Results: On condition if fans of Slavia Prague club are aggressive in investigated manifestations or not it is confirmed the fact that the fans of SK Slavia Prague are not aggressive in next mentioned manifestations. The result of my research is that Slavia fans rank among moderate fans in our society. They are not looking for confrontation with some fans of other teams. Their negative demonstrations on the stadium are bounded in shouts and slogans. The fans don't take a part in aggressive conflicts and racism.

Key words: aggression, football fans, Slavia Prague club

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 teoretická východiska.....	11
1.1 Fotbalové chuligánství.....	11
1.1.1 Charakteristika.....	11
1.1.2 Historický vývoj.....	12
1.1.3 Pojmy z daného tématu.....	15
1.1.4 Rozdělení návštěvníků fotbalového utkání.....	17
1.1.5 Typologie.....	18
1.1.6 Rozbor diváckých nepokojů.....	19
1.2 Chuligánství a ČR.....	21
1.2.1 Vznik chuligánství v České republice.....	21
2 Cíle a úkoly práce.....	24
3 metodika práce.....	25
3.1 Popis výzkumného souboru.....	25
3.2 Použité metody.....	25
3.3 Sběr dat.....	25
4 Praktická část.....	26
4.1 SK Slavia Praha.....	26
4.1.1 Zápas Slavia – Olomouc 5. 5. 2011.....	27
4.1.2 Angažmá trenéra Františka Straky.....	28
4.2 Analýza dat.....	29
4.3 Bezpečnost při utkáních.....	37
závěr.....	40
seznam literatury.....	41
Přílohy.....	Chyba! Záložka není definována. 43

ÚVOD

Už ve starověku bychom našli počátky diváckého násilí, kdy při tamních sportovních hrách byly násilnosti vcelku běžné. Až do závěru 13. století byly násilnosti při sportovních kláních běžným jevem. Ze 14. století pocházejí prameny, ve kterých již můžeme dohledat informace o regulaci násilí při hrách a sportu a snahu mít nad těmito společenskými událostmi kontrolu. Nárůst negativního chování při sportu- především fotbalu- pozorujeme v moderní době od 60. let 20. století.

Divácké násilí bychom mohli popsat jako dopředu plánované a opakované násilí, které je uskutečňováno určitou skupinou lidí. Násilí se může odehrávat buď na stadionu, nebo v jeho nejužším okolí a na cestách mířících k místu utkání. Pod pojem divácké násilí neřadíme jen násilí fyzické, ale i jiné projevy násilností. Jsou jimi například rasismus, extremistické chování a používání extremistických symbolů. Násilí na stadionech ohrožuje všechny účastníky sportovního utkání: diváky, hráče, rozhodčí a funkcionáře.

Při fotbalových a hokejových utkáních se můžeme setkat s nejčastějšími a nejnebezpečnějšími negativními projevy fanoušků. Při hokejových je to však v menší míře. Fotbal je nejpopulárnější sport na světě a ovlivňuje velkou část světové populace. Není divu, že někteří jedinci berou fotbalové utkání jako formu své realizace a vybití negativních emocí a vyvolávají konflikty s fanoušky druhých týmu nebo ničí vybavení stadionu. Tento jev nazýváme fotbalové chuligánství. Do celého světa se chuligánství rozšířilo z Velké Británie a ve zvýšené míře zasáhlo další evropské země. Fotbalové chuligánství je v dnešní době problémem i v České republice.

Evropskými organizacemi, které řeší fotbalové chuligánství, jsou Evropská unie a UEFA, celosvětově potom FIFA. Tyto organizace vytvářejí právní rády a postupy v boji proti fotbalovému chuligánství.

Institucemi zabývající se násilnostmi při sportu v České republice jsou Ministerstvo vnitra České republiky, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Fotbalová asociace České republiky a Český svaz ledního hokeje.

Třetím pilířem bezpečnostních složek u nás, po policii a armádě, jsou bezpečnostní agentury, jejichž význam v poslední době při sportovních událostech roste. Jsou výrazným prvkem při ochraně osob, majetku a předcházení kriminalitě.

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Diváci přicházejí do hledišť sportovních utkání, aby svůj tým podpořili a povzbudili. Různými výzkumy se prokázalo, že přítomností diváku na sportovním utkání lze skutečně ovlivnit předvedený výkon sportovců. Jestliže domácí fanoušci povzbuzují svůj tým a pozitivními reakcemi mu dávají najevo svou přízeň, pak se dokáže podporované mužstvo skutečně vybičovat k vyššímu výkonu díky pozitivní psychické stimulaci. Naopak, jsou-li reakce diváků negativní, ozývá-li se bučení, pískot a nadávky, potom tyto projevy i negativně působí na psychiku hráčů a omezují je v jejich výkonu.

Značný význam se skutečně přikládá negativním reakcím fanoušků, jako jsou hanlivé pokřiky a urážky, které u sportovců způsobují negativní psychické rozpoložení, a toto psychické napětí snižuje jejich výkonnost. Zvláště mladí a nezkušení hráči mohou mnohem častěji podléhat těmto projevům. Avšak přílišná pozitivní podpora může mít stejný účinek jako negativní, neboť navozuje pocit zodpovědnosti, který může být pro hráče svazující. Atmosféra na stadionech vytvořená fanoušky a diváky velmi ovlivňuje výkon a chování sportovců. Jiný bude výkon před prázdným hledištěm, které občas slouží jako forma trestu za předchozí provinění, jiný zase před plným hledištěm povzbuzujících příznivců a naopak před hledištěm plným nenávisti, urážek a nadávek. Chuligánstvím označujeme nejtěžší formu nenávistných projevů při fotbalových a hokejových utkání. (10,16)

1.1 Fotbalové chuligánství

1.1.1 Charakteristika

V 60. letech 20. století se do podvědomí médií začaly dostávat zvyšující se negativní projevy skupin ve sportovním publiku. Britskou nemocí je pojmenováno fotbalové chuligánství, protože právě na Britských ostrovech jsme v této době zaznamenali zvyšující se agresivitu fotbalových fanoušků nazývaných posléze hooligans, nejspíše podle irské rodiny Hooliganů, jež o sto let dříve terorizovala

obyvatelstvo Londýna, a rekrutovaly se z ní různé kriminální živly (20). Z Británie se o několik let později tato vlna rozšířila do střední a východní Evropy, později do severní Afriky a Jižní a Střední Ameriky. V Severní Americe se s tímto chováním setkáváme nejméně.

Nově vzniklá situace přilákala vědce nejrůznějších společenských oborů, sociologů a psychologů, kteří se svým pozorováním pokoušeli nežádoucí chování popsat a najít příčiny zvyšující se agrese. (3)

První výzkumy v této oblasti prováděli britští sociologové a psychologové, mezi které patřili Ian Taylor, John Clark, Stuart Hall, Peter Marshem a John Williams a tito vědci vytvořili hlavní výzkumná a teoretická východiska tématu fotbalového chuligánství. Akademickým výzkumem se zabývá katedra sociologie na University of Leicester. Země, jako například Německo nebo Česká republika, se začaly chuligánstvím zabývat o něco později, u nás byl prvním představitelem této oblasti Pavel Slepíčka.

Není jednoduché přesně rozlišit fotbalové chuligánství, jelikož se objevuje v mnoha podobách a nebyla ještě určena hranice mezi obvyklým a neobvyklým chováním. Fotbalové násilí bychom mohli rozdělit na dvě skupiny: odehrávající se přímo na stadionu a na odehrávající se mimo stadion. V minulosti docházelo ke konfliktům a rvačkám na sportovištích. Dnes označujeme fotbalovým chuligánstvím všechny konflikty, které souvisí s daným fotbalovým zápasem, ať už se odehrávají na stadionu nebo mimo něj.

1.1.2 Historický vývoj

Násilnosti při sportovních hrách byly běžné již ve starověku. 30 000 mrtvých si v roce 532 vyžádalo běsnění římských diváků při vozatajských závodech. Napadání byli židé a jejich obydlí byla vypalována.

Obdobou dnešního fotbalu byla v Římě hra s názvem harpaston (z lat. harpastos-ukradený). Sfaïromachia bylo označení pro hlučné skupinové hry vyznačující se bojem o míč. Nejoblíbenější míčovou hrou v Anglii byl tzv. foot-ball (12). Existuje několik

verzí o vzniku této hry. Mohla se dostat do Anglie díky římským vojákům, kteří při rozšiřování impéria pronikli až sem a fyzická aktivita jim byla vlastní nebo v době vikingských nájezdů, kdy původní obyvatelé byli zabíjeni a útočníci pak s jejich hlavami hráli kopanou (18). Zprávy o hře podobné fotbalu pocházejí z 12. století, kdy se začal objevovat v anglických městech a shodné údaje máme také z Francie (12). Počátky moderní kopané sahají do starých anglických tradic, při nichž byla velká konzumace alkoholu a ve spoustě případů končily těžkými, někdy i smrtelnými zraněními. Krveprolití však bylo ve 13. Století běžnou součástí života. V dalších zemích Evropy se setkáváme s obdobami kopané: v Německu hra s názvem Knappen, v Itálii Calcio.

Dodnes nemůžeme zcela jistě určit, kolik hráčů se proti sobě utkávalo (18). Prameny ze 14. století hovoří o čtyřiceti osmi hráčích, dvacet čtyři na každé straně, ale tyto údaje mohou být zavádějící. Násilí a divácké střety byly velmi časté, protože zde nebyla určena přesnější pravidla a jakmile se jedné skupině fanoušků hra přestala líbit, napadala ostatní příznivce. Z důvodu přílišného hluku pak v roce 1313 anglický král Edward II. Pořádání těchto zápasů zakázal (12).

Na počátku 14. století pozorujeme první pokusy o usměrnění násilných her. V dalších letech zde byly pokusy o úplný zákaz nebo alespoň získání kontroly nad sportem, což svědčí o jeho obrovské popularitě, ale také o nevhodných projevech přihlízejících i samotných aktérů. V Anglii, v kolébce fotbalu, byla tato hra určena pro nejnižší společenské vrstvy a ve městech jako Leicesteru, Londýně či Manchesteru probíhaly opakované zákazy (16).

Se společenským a průmyslovým vývojem se i fotbal stal v 19. stol mírnější hrou. Původně nekontrolovaný boj v neohrazeném území se stal postupem doby moderní aktivitou, jež měla jasně daná pravidla a odehrávala se v malých arénách v centru měst. V roce 1863 byla založena Fotbalová asociace (Association Football), která pro kopanou stanovila jasná pravidla a proto se fotbal stal vyhledávaným sportem mezi prostými lidmi a nejenom mezi studenty jako dříve (13), (15). Na přelomu 19. a 20. století se hra s pevnými pravidly exportovala na kontinentální část Evropy a bylo to také období, kdy fotbal hrál důležitou roli při politickém soupeření. Ani nová pravidla však nevedla k potlačení násilných incidentů. Prameny uvádějí, že násilníci a vandalové se stali vzorem pro chování na fotbalových utkáních přibližně v 70. letech 19. století. (3)

Se založením anglické fotbalové ligy v roce 1888 se fotbal stal definitivně fenoménem. Už o tři roky dříve viděli zápas o slavný FA cup mezi Aston Villou a Prestonem 25 000 lidí a v následujících letech se návštěvnost zvyšovala, a to až na 85 000 diváků na přelomu 19. a 20. století. Násilné projevy však z utkání nevymizely. Mezi lety 1895-1897 anglická fotbalová asociace zavřela 21 hracích ploch a 23 fotbalových klubů dostalo důtku za nevhodné chování. Kritickými zápasy byly především místní derby, při kterých byli ze strany domácích fanoušků napadáni rozhodčí, hráči a příznivci hostujících týmů. Množství záznamů o útocích na hráče a rozhodčí je paradoxní vůči nedostatečným nebo neúplným údajům o nepokojích mezi diváky. Není to tím, že by neexistovaly, ale nebyly spojeny přímo s hrou, tudíž jim nebyla věnována taková pozornost a je zde patrná shovívavost s tímto chováním (10), (21).

V meziválečných letech došlo ke snížení těchto negativních projevů a výtržností (21). Ženy a děti se staly čím dál častějšími návštěvníky fotbalových klání. Přes pokles násilností se ojedinělé konflikty objevovaly neustále. Bitky a rvačky, ve kterých létaly lahve a znesvářené tábory používaly kovové tyče, byly nazvány případy horkých hlav – hot headed, další ekvivalenty pro toto jednání jsou „barbarské“ nebo „zvířecí“ hojně užívané na konci 60. let (10).

Anglie na mezinárodním fotbalovém poli získala v 50. a 60. letech mnoho úspěchů. To ještě umocnilo zájem u anglické dělnické mládeže a z této základny vzniklo mnoho chuligánských skupin. Nejznámější byla tzv. skupina „Teddy boys“ proslulá svými průniky na trávník, potyčky s fanoušky a výtržnictvím. Zde však ještě nehovoříme o úplném fotbalovém chuligánství, protože této skupině chyběla hierarchie a organizovanost. Promyšlenost a účelovost ve střetech mezi bandami fanoušků můžeme vidět v průběhu 60. let

Během 70. let se i ostatní evropské země začaly potýkat s přílivem násilného chování. Veliká konzumace alkoholu a rasistické a nacionalistické pokřiky byly poznávacími znaky britského chuligánství. Zápasy mezi anglickými a evropskými týmy na kontinentu musela doprovázet silná bezpečnostní opatření. Nejtragičtější událostí bylo finále poháru mistrů evropských zemí v Bruselu v roce 1985. Liverpoolští fanoušci napadli fanoušky Juventusů Turín a v následné panice, kdy byla prolomena ochranná

zed', přišlo 42 lidí o život a 250 bylo zraněno. Od této události pozorujeme v Anglii útlum chuligánství.

Anglická forma chuligánství byla nejtvrději a nejnásilnější ze všech evropských zemí. V ostatních státech jako například v Německu nebo Itálii jsou dnes násilnosti na mnohem nižší úrovni, než bývaly v Anglii a větší konflikty pozorujeme jenom ve vypjatých derby tamní ligy. Na reprezentačních zápasech jsou však tyto excesy nemyslitelné.

Méně násilností, ale hlavně zviditelnění je typické pro italské fanoušky zvané Tifosi a radikální skupinu Ultra. Při zápasech kladou největší důraz na projevy svého „kotle“, ale násilnosti se zde občas také vyskytnou. (1), (17)

Styl skotského a dánského fandění je také založen na velké konzumaci alkoholu. Tito fandové jsou ovšem opakem dřívějších anglických fanoušků, kdy při svých zápasech pijí, křičí a tančí, ale nenalezneme zde žádné známky násilí. (1)

Fanoušci z Ruska, Řecka, Turecka, Polska, Chorvatska, Srbska a dalších balkánských zemí se stávají v posledních letech velkým problémem. Při jejich potyčkách jsou běžné zbraně, nože, řetězy a zápalné lahve a nezdá se, že tyto konflikty končí ztrátami na životech.

1.1.3 Pojmy z daného tématu

Násilí: „Záměrné použití nebo hrozba použití fyzické síly proti sobě samému, jiné osobě nebo skupině či společnosti osob“. Z pohledu sociologie sportu vyjadřuje užití nepřiměřené fyzické síly, která může být možným zdrojem či příčinou ublížení na zdraví nebo ničení (15).

Agrese: „Musíme si uvědomit, že agrese se v různých podobách prolíná celým našim životem a ani při nejlepší vůli jí nikdy a nikde nelze úplně uniknout. Většina lidí zásadně podceňuje všudypřítomnost agrese coby jednoho ze základních principů života a existence vůbec.“ (4, s. 14)

Agresi chápeme jako destruktivní chování, směřující k fyzickému, verbálnímu nebo symbolickému útoku proti jinému jedinci, popř. předmětu.

Agresivita: „Cílem agresivity je zastrašit druhého, zmocnit se objektu nebo ho odstranit, jinému zmařit a sobě zajistit společenské výhody. Cílevědomé prosazování se děje v prostředí psychosociálních vztahů, které ovlivňují nástroje agrese a to pak může vypadat i kultivovaně.“ (19, s. 17) Agresivita je sklon k útočnému jednání, které se přeměňuje do mnoha podob.

Dav: Davem nazýváme větší shromáždění osob bez zřetele na jejich profesi, pohlaví, rasu, místo původu a okolnosti, které je svedly dohromady. Přítomnost davu má vliv na chování jednotlivců (tzv. davové chování), silně se zde projevuje princip nápodoby.

Psychologie davu: Fenomémem, který podstatně zvyšuje intenzitu násilí i jeho důsledky je skupinové násilí, jehož vykonavatelem i zdrojem není jedinec, ale dav.

Davové chování provází člověka odnepaměti. Je zakódované v našich genech. Populární se stala teze francouzského psychologa Bona, který uvádí: „Davy jsou bez odporu, vždycky neuvědomělé, ale právě ta neuvědomělost je snad jedním z tajemství jejich síly. Dav tvoří shluk lidí, v němž každý jedinec, který je jeho součástí, se v dané situaci mění – vytváří se zde „duše“ davů. Davy v tomto smyslu netvoří jednotlivci, kteří se náhodou shromáždili, nýbrž masa lidí, v níž se uvědomělá osobnost jedince rozplývá, vytváří se duševní jednota davu. Lidé v davu cítí, myslí a jednají způsobem naprosto odlišným, než by cítili, myslili a jednali o samotě, každý zvlášť. V hromadné „duši“- davu se stírají intelektuální schopnosti jedinců, jejich individualita a v davu je zcela zřetelná snaha přeměnit sugerované myšlenky v činy.“ (2, s. 84) Dav může být jak zločinný, tak i hrdinský. Davy jsou přístupné myšlenkám, vykazují jednoduchost citů, nesnášenlivosti a autoritativnost. (2)

Kotel: Je místem v hledišti, kam pravidelně chodí nejsilnější příznivci klubu tzv. „tvrdé jádro“. Od ostatních částí hlediště se odlišuje intenzitou povzbuzování, oblečením, vlajkami a celkovou atmosférou. Různé země mají pro toto místo svá pojmenování: Anglie- „end“, Francie- „kop“, Nizozemí- „side“, Polsko- „mlyn“ (1).

Hooligans: U nás známí pod pojmem chuligáni. Organizované a radikální skupiny fotbalových fanoušků, které vyhledávají střety s příznivci ostatních klubů; organizováni na bázi pouličního gangu.

Ultras: Skupina fanoušků určitého týmu, která se zaměřuje na choreografii a průběh fandění při sportovním utkání. Někdy jsou mylně spojováni s chuligány, ačkoliv s násilím se u nich neseťkáváme. V určitých případech se však tyto dvě skupiny navzájem prolínají. K Záměně může dojít i z důvodu obsahu názvu „Ultras“ ve jménech některých chuligánských skupin.

Rasismus: Forma vyjadřování, která má za účel, ať už vědomě či nevědomě, postavit jakoukoli rasovou nebo etnickou skupinu do podřadnější pozice. (14)

1.1.4 Rozdělení návštěvníků fotbalového utkání

Návštěvníky fotbalových utkání můžeme rozdělit do tří skupin a je nezbytné, abychom u každé z jednotlivých skupin určili její charakter, a za jakým účelem vlastně chodí na sportovní zápasy.

Fotbaloví diváci: Fotbalový divák jde na fotbal za účelem sportovního zážitku. Jako pasivní pozorovatel není ovlivněn rivalitou obou týmů a neutrálně hodnotí sportovní výkon. Většinou sleduje i jiné sportovní hry. Zpravidla na sobě nenosí dresy, šály či jiné doplňky upřednostňující jediný klub. Zápas hodnotí objektivně oproti dvěma následujícím skupinám. Fotbalový divák většinou sleduje jednotlivá utkání v televizi nebo prostřednictvím jiného média. V skupině fotbalových diváků se neseťkáváme s násilným chováním nebo rasismem. Postupem času může dojít k proměně z fotbalového diváka na fotbalového fanouška.

Fotbaloví fanoušci: Fotbalový fanoušek je spojen s jedním konkrétním klubem nebo se svým oblíbeným hráčem. V zápase předpokládá výhru svého týmu. Prožívá zápas společně s hráči a sporné situace posouzené v neprospěch jeho týmu u něj vyvolávají podrážděné a nesouhlasné reakce. Fanoušci hojně používají symboliku oblíbeného klubu, jako jsou šály, dresy, čepice a jiné předměty. Fanoušky soupeře bere jako své rivaly, ale ne jako nepřátele. Je zde patrné rozdělení na „MY“ a „ONI“.

Fotbaloví chuligáni- Hooligans: Třetí skupinou jsou fotbaloví chuligáni. Tato skupina návštěvníků fotbalových utkání má jediný cíl, a tím je vyvolat konflikty a rvačky s podobně orientovanými skupinami hostujících příznivců. Nejčastějšími členy této skupiny jsou mladí agresivní jedinci, kterým jde jen o možnost s někým se fyzicky utkat. Jednotlivé skupiny chuligánů mají vlastní název a svoji příslušnost k té či oné skupině dávají najevo např. oblečením jednotné značky, vlajkami a motivy typickými pro jednu určitou skupinu. V těchto skupinách jsou typické rasistické projevy a v některých případech je fotbalové chuligánství spjato i s organizovaným zločinem. (10) Ultras je skupina objevující se v poslední době a nemůžeme ji přesně zařadit ani mezi fanoušky ani mezi chuligány. Ultras jsou jakousi odnoží fanklubů a přispívají k hlasitým a bouřlivým projevům fanoušků na stadionech. Jednotlivé země mají rozdílné ultras skupiny a mají k nim také rozdílné přístupy. Někde jsou dokonce organizovány samotným svazem nebo klubem a kupříkladu ve Skotsku vzniká v rámci jejich fandění jakýsi karneval. Oproti tomu v Itálii jsou fotbaloví chuligáni členy těchto skupin a chování ultras s chováním chuligánů se zde prolíná.

1.1.5 Typologie

Fotbalové chuligány můžeme rozdělit podle chování, sociálních rolí a předmětu útočení.

Chuligáni se nejčastěji projevují (podle rozhovorů s fanoušky) :

- Pronikáním na hrací plochu
- Vrháním předmětů na hrací plochu
- Výtržnostmi, napadáním organizátorů zápasu
- Ničením zařízení stadionu
- Potyčkami s jinými chuligánskými skupinami

Dalšími aspekty fotbalového chuligánství jsou často domluvené i nečekané konflikty a bitky těchto skupin v místech bezprostředně přilehlých ke stadionu, na parkovištích, v parcích, nádražích a dále útoky na bary, kluby a hospody, které mají jako své útočiště fanoušci rivalských klubů, ničení dopravních prostředků (vlaků) při cestách k venkovním zápasům, napadání a házení předmětů na zasahující policisty před

stadiony, rabování obchodů (benzinových pump) při venkovních utkáních.

Rozličné jsou také zbraně, jimiž se tyto skupiny ozbrojují: počínaje pěstmi, boxery, kameny, basebalovými pálkami, řetězy, teleskopy, noži a někdy i střelnými zbraněmi.

Věková struktura ukazuje na vnitřně funkční diferencovanou skupinu v rozpětí cca. 10-30 let, kde opravdu nejvíce společensky nebezpeční jsou jedinci utvářející tzv. tvrdé jádro (hardcore). (10), (15)

1.1.6 Rozbor diváckých nepokojů

Fotbalový zápas přináší divákům nepřeborné množství zážitků. Je zde mnoho různých podnětů, které působí rozdílně na fanoušky ztotožňující se s klubem a na nezaujaté diváky. U aktivních fanoušků můžeme pozorovat výbuchy radosti při dosaženém gólu a naopak návaly hněvu při špatném rozhodnutí rozhodčího. U pasivního diváka zmíněné reakce nejsou obvyklé, neboť i jeho nálada a psychický stav při vstupu na stadion jsou odlišné od nálady a psychického rozpoložení fanouška. Negativní reakce a projevy jsou nejvíce zapříčiněny špatnou úrovní sportovního výkonu, „pomyslnou náklonností“ rozhodčího k druhému týmu, nečestným způsobem hry.

Reakce diváků jsou ovlivněny několika zdroji. Nejvíce převažuje subjektivní emocionální prožitek, ztotožnění se a nápodobování sportovců i chování ostatních diváků a davové jednání. V některých případech má ztotožnění pozitivní dopady a můžeme zde zmínit právě obrovský vliv, který plyne z pozitivního chování utkávajících se sportovců.

Stupně intenzity emocionálního prožívání se zvyšují s růstem počtu stejně smýšlejících fanoušků. Čím více se skupina projevuje skandováním, negativními popěvkami a hesly, tím rychleji dochází ke stmelení té dané komunity a spojení hněvu a odporu proti ostatním fanouškům, hráčům, rozhodčím a vybavení stadionu. I malý konflikt jednotlivce se během vteřiny může „vlnou“ hlediště rozšířit po celém diváckém osazenstvu.

Nejčastější příčinou konfliktu je rozpor ve vnímání názorů, pokřiků a projevů jedné skupiny skupinou druhou. Postoje diváků mají svůj průběh. Od silně negativních přes neutrální až po velice pozitivní. S extrémním postojem se ponejvíce setkáme na fotbalových a hokejových zápasech, než například při atletických závodech. Změny diváckých postojů výrazně určuje okolí, které je obklopuje. Rozumné výtky jsou upozaděny emocemi a obstojné názory expertů, které mají být v těchto komunitách prosazovány, jsou těžce pochopitelné přes většinové mínění ve skupině. Divák jde do hlediště se svými postoji a vnímá hlavně takové situace, které se s jeho postoji shodují. Divák upřednostňující negativní projevy a násilí získá uspokojení, zúčastní-li se nebo vyvolá-li agresivní reakci v hledišti.

Předsudky jsou dalším důležitým aspektem těchto konfliktů. Předsudky jsou nepřátelské postoje vůči osobám, patřících k jiné skupině fanoušků. Předsudky jsou hnacím motorem konfliktů a agresivních akcí. Nejpokleslejším prvkem diváckého násilí a nepřátelství jsou rasistické projevy. Rasismus, založený na postojích a víře v bytí vyšších, nadřazených a nižších, méněcenných ras a zdůrazňující jednotlivé rasové znaky a rozdíly, se v České republice objevuje s nástupem prvních hráčů tmavé pleti. Ovšem za cíle rasismu můžeme dále označit Romy, Židy a další menšiny. Projevy rasismu na fotbalových utkáních jsou dnes jedním z největších a nejtypičtějších problémů fotbalových akcí. Na fotbalových stadionech se setkáváme i s projevy antisemitismu, ovšem označením skupiny za Židy nehodnotí agresoři skupinu kvůli náboženství nebo rasové příslušnosti, ale je to pouze projevem vulgární urážky vůči jiné chuligánské skupině.

hlavně na fotbalových a hokejových utkáních hraje obrovskou roli při řešení konfliktních situacích alkohol. Lidé pod vlivem alkoholu vyvolávají daleko častěji konflikty. Opilí diváci jsou daleko agresivnější. (16)

Rasově motivované útoky bývají prováděny ve třech základních formách (8) :

- Slovní útok
- Útok proti fyzické integritě
- Mediálně

1.2 Chuligánství a ČR

Fotbalové chuligánství je problémem v mnoha zemích, Českou republiku nevyjímaje. Je u nás patrný rychlý nárůst výskytu tohoto chování a vznik těchto skupin. Charakterizovat české fotbalové chuligánství je vcelku obtížné a nelze jednoduše vytvořit kategorie a typologii kvůli neustálým bouřlivým změnám. Gangy českých chuligánů nepřetržitě hledají jednotná pravidla a ve spoustě případů nahrazují fotbalové chuligány fandové hokejových klubů, což je zapříčiněno obrovskou popularitou hokeje v České republice.

V ČR lze podle výzkumů rozlišit tři etapy vývoje fotbalového násilí, ale třetí je teprve na samém začátku. První etapa- pre – chuligánská- je první z těchto tří etap a můžeme ji časově určit od počátků fotbalu v našich zemích do přelomu 19. a 20. století. Hlavními prvky byly neorganizované násilí, výtržnosti a vandalství. Druhou polovinu 90. let můžeme označit za období vzniku druhé etapy. Ta je charakterizována vznikem jednotných gangů s vlastními názvy při určitých klubech a cílenou činností těchto uskupení. Jev, který posledních přibližně deset let vyvolává v ČR největší rozruch a přitahuje pozornost médií i bezpečnostních složek, je politický extremismus v kombinaci s fotbalovým chuligánstvím, hlavně poté rasistické a neonacistické projevy. Velká část fotbalových chuligánů se projevuje ultrapravicovými nebo rasistickými myšlenkami. V této etapě pozorujeme vzrůst skinheadského hnutí na fotbalových stadionech, které se v mnoha lokalitách spojuje s negativním chováním chuligánů.

1.2.1 Vznik chuligánství v České republice

Zpočátku vývoje fotbalu nebyly incidenty nijak závažné. Bylo možné pozorovat lehké potyčky mezi přihlížejícími, konkrétní (někdy přímo vulgární) kritiku hráčů, rozhodčích a pořadatelů. Obvyklé byly i posměšky cílené na fanoušky soupeře, ale bylo to v rámci mezí. (10)

Fotbalové zápasy se po nástupu komunismu staly místem ventilace nesouhlasu s režimem, vymezením se proti němu a místem projevů regionální i celonárodní hrdosti.

V 80. letech 20. století vzrůstá agresivita, vulgarita a konflikty mezi návštěvníky utkání. Ve velkých městech jako v Praze, Brně, Olomouci nebo Ostravě byly obvyklé v den zápasu pochody vlajkonošů. Jedno číslo Rudého práva z konce 80. let zahrnuje reportáž o pochodu fanoušků Baníku Ostrava Olomoucí v den ligového utkání. V této době režim příliš nemedializoval tyto známky fotbalového chuligánství, naproti tomu aktéři byli kompetentními složkami postihováni.

Spouštěcí akcí pro větší zájem o tento fenomén ze strany bezpečnosti byly události z června roku 1985, kdy do našich dějin vešel případ řádění fanoušků Sparty Praha cestou do Banské Bystrice, kdy zničili několik vlakových vozů a způsobili obrovskou škodu. Film „PROČ?“, který byl natočen podle této události, tehdy šokoval tím, co zobrazoval.

Mezi nejobávanější výtržníky patřili především fanoušci Sparty Praha a Baníku Ostrava, dále Zbrojovky Brno, Sigmy Olomouc a za Slovensko Slovanu Bratislava. Samozřejmě i na nižších úrovních se projevovalo násilné chování. Při pohárových utkáních se čeští příznivci projevovali hlavně na cestách do Maďarska a NDR.

Listopadový zvrat a změna politické situace v roce 1989 byli zlomovými momenty pro vývoj chování fotbalových fanoušků a chuligánů. Dospívající generaci vzrostlo s novými možnostmi sebevědomí, což mělo za následek i vzrůst agresivity v chování a z těchto jedinců se rekrutovali noví fotbaloví chuligáni. Jak již bylo zmíněno, je zde patrné prolínání hnutí skinheads s fotbalovým chuligánstvím. Toto hnutí je na počátku 90. let patrné zvláště u příznivců Sparty, Slavie, Ostravy a Olomouce. „Boom“ skinheadských subkultur zapříčinil politizaci chuligánství. Skandování rasistických a nacistických hesel a nadávek, hajlovaní a podobné projevy byly inspirací pro ostatní výtržníky a násilníky, kteří s fotbalem neměli nic společného, ale vidina silné skupiny a možnosti realizovat své agresivní choutky je přivedla do těchto gangů, které získávaly stále více členů. Do popředí se dostávaly i hudební skupiny se skinheadskou tematikou. Toto období s sebou nese zvýšení návštěvnosti a podpory hostujících týmů na venkovních zápasech. Působení diváků ve fotbalových kotlích bylo mnohem více hlasité a výraznější. Zaznamenáváme také výskyt tiskovin zacílených na ne diváckou fotbalovou skupinu. V Ostravě byl vydáván tzv. „Bazal“, jehož výroba trvá dodnes. Fotbalové zápasy začali vyhledávat kvůli konfrontaci s neonacisty také členové anarchistických skupin. Další tragické události na sebe

nenechaly dlouho čekat, a nejen že některé skončily i úmrtím někoho z účastníků, ale hlavně se zvýšil počet zraněných nevinných lidí.

V druhé polovině 90. let vznikly gangy se stabilní členskou základnou, stabilními názvy a neměnnou organizační strukturou. Prvním pojmenovaným gangem, který funguje i dnes, je Brigáda Drápek z Lasičky (BDzL). Politické zaměření jednotlivých gangů je od ultralevicových přes neutrální až po silně neonacistické. Zápasy reprezentačního mužstva jsou zřídka provázeny konflikty mezi gangy z různých koutů republiky, protože jednotné uskupení chuligánů na reprezentační úrovni není.

Bezpečnostní opatření na jednotlivých stadionech jsou dnes již na vysoké úrovni, takže se podařilo minimalizovat negativní projevy, ale stejně se nevyhneme konfliktům, při nichž je ničeno vybavení stadionu. Nejdrsnější rvačky se však přestěhovaly mimo stadion do ulic a parků. Většina jich je dobře organizována. V České republice ještě však není větší spojení organizované trestné činnosti s chuligánkou vrstvou. Incidenty jsou také namířeny proti špatným výkonům fotbalistů, fotbalovým funkcionářům a hlavně rozhodčím. (12), (17)

České stadiony jsou nejčastěji svědkem těchto projevů (na základě rozhovorů) :

- Bučení
- Hanlivé pokřiky obecně, na hráče tmavé pleti (banán pro opice)
- Rasistické pokřiky, urážky židů (Jude Slavie)
- Hajlování
- Nepatřičné symboly a transparenty
- Vrhání předmětů na plochu a trhání sedaček
- Nápis „Heil Hitler“ skrze číslo 8 (H osmé písmeno abecedy)

2 CÍLE A ÚKOLY PRÁCE

Negativní projevy diváků na stadionech jsou velkým problémem již několik let. Tato bakalářská práce má za cíl objasnit problematiku diváckého násilí a projevy a postoje diváků při sportovních utkáních a na konkrétním klubu znázornit negativní projevy a postoje jeho fanoušků. Tato práce je zaměřena na diváckou základnu fotbalového klubu SK Slavia Praha. S násilím příznivců nejen tohoto klubu se setkáváme i mimo fotbalové zápasy a stadiony, ale vzhledem k tomu, že drtivá většina negativních projevů fanoušků při sportovních utkání se odehrává na stadionech právě při těchto zápasech, je cílem této práce určit hlavní způsoby těchto projevů přímo na stadionu a určit postoje diváků k těmto projevům. Dalším cílem zmíněné práce je určit, zda příznivci SK Slavia Praha patří k mírnějším nebo naopak agresivnějším návštěvníkům fotbalových zápasů.

K dosažení výše zmíněných cílů bylo třeba splnit následující úkoly:

- Seznámit čtenáře s kořeny, vývojem a současným stavem diváckého násilí
- Vytvořit dotazník a provést dotazníkové šetření mezi příznivci SK Slavia Praha
- Popsat nedávné negativní projevy fanoušků SK Slavia Praha
- Zjistit nejčastější negativní projevy a postoje těchto fanoušků
- Zhodnotit chování příznivců SK Slavia Praha

Předpoklad:

- Fanoušci klubu SK Slavia Praha patří mezi umírněnější a neagresivní fanoušky ve zkoumaných negativních projevech (rvačky, rasismus, vandalismus)?

3 METODIKA PRÁCE

3.1 Popis výzkumného souboru

Práce se zabývá negativními projevy a postoji fanoušků SK Slavia Praha. Tento výzkumu byl zaměřen na aktivní podporovatele tohoto klubu, čili na příznivce, kteří osobně navštěvují zápasy tohoto klubu. Pasivní fanoušky výzkum nezahrnoval, neboť je u nich obtížné určit, jaké negativní projevy a postoje zastávají, když se zápasů neúčastní přímo na stadionu. Do výzkumu byli zahrnuti jak muži, tak ženy, bez ohledu na věk, jsou-li držiteli permanentek nebo občasnými návštěvníky.

3.2 Použité metody

Použitými metodami při výzkumu byly dotazník a osobní rozhovory s fanoušky SK Slavia Praha. Dotazník byl distribuován částečně osobně, kdy byl poskytnut při jednom domácím utkání Slavie Praha a elektronicky přes oficiální stránky klubu a tzv. odbočky, což jsou skupiny fanoušků Slavie Praha v jednotlivých městech ČR. Do výzkumu se zapojila města z kraje Vysočina (Havl. Brod., Chotěboř, Světlá n. Sáz.). Při osobním rozhovoru, kterého se zúčastnili zástupci těchto odboček, a který trval necelou hodinu, poté byly konkrétně pojmenovány způsoby a druhy projevů a objasněny souvislosti.

3.3 Sběr dat

Sběr dat probíhal elektronicky v průběhu třech dní a osobní rozhovor byl uskutečněn po televizním zápase SK Slavia Praha, při jehož sledování bylo poukazováno na určité skutečnosti. Sběr dat probíhal přes oficiální stránky klubu a zástupce odboček a podmínkou bylo aktivní navštěvování zápasů.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

V této části práce bude úkolem představit fotbalový klub SK Slavia Praha, zanalyzovat důvody nepokojů fanoušků v posledním roce, zjistit, jaké negativní projevy a postoje zastávají příznivci zmíněného klubu a určit, zda se slávističtí fanoušci řadí mezi umírněné příznivce fotbalu v naší společnosti nebo mezi ty agresivní.

4.1 SK Slavia Praha

SK Slavia Praha patří mezi nejstarší české sportovní celky vůbec. Klub byl založen v Praze původně jako cyklistický oddíl v roce 1892. Počtem vyhraných ligových titulů se Slavia historicky řadí na druhé místo mezi nejúspěšnější fotbalové profesionální kluby. Společně se svým odvěkým rivalem, klubem AC Sparta Praha, patří dnes Slavia mezi nejpopulárnější kluby české fotbalové scény. Na svém kontě má 17 ligových titulů- naposledy v roce 2009, 3 vítězství v domácím poháru a pravidelnou účast v evropských pohárech. Slavia ukořistila v roce 1938 také jedno vítězství ve Středoevropském poháru, který předcházel dnešním evropským klubovým soutěžím.

Od roku 2008 se její domácí zápasy konají na zbrusu novém stadionu v Edenu. Otevírací zápas zde Slavia sehrála 7. května 2008 s celkem Oxfordu. Nejslavnějšími hráči minulosti byli Josef Bican, Antonín Puč, František Veselý, František Plánička, Pavel Kuka, Vladimír Šmicer a další.

Poslední 3 roky jsou však ve znamení dluhů a nepřesvědčivých výkonů. Zisk titulu v roce 2008, jeho následná obhajoba o rok později a účast v Lize mistrů přinesly Slavii výrazné úspěchy a z toho plynoucí finanční prostředky. Ovšem spory o vlastnictví klubu a následné ekonomické problémy uvrhly Slavii do problémů, s nimiž se především fanoušci těžko smiřují. Další ránou pro slávistické příznivce byla nutnost dělit se o vlastní stadion s jiným pražským ligovým celkem- Bohemians 1905- z důvodu nevyhovujícího stadionu. Tyto události vyvolaly bojkoty zápasů ze strany fanoušků. Zde uvedu dva nejvýraznější případy nepokojů slávistických fanoušků.

4.1.1 Zápas Slavia – Olomouc 5. 5. 2011

V tento den nastoupila SK Slavia Praha v Edenu k utkání domácího poháru proti Sigmě Olomouc. Zápas byl provázen protesty proti vedení slávistického týmu, které následně přerostly v násilnosti. Utkání bylo delegátem v poločase ukončeno poté, co příznivci Slavie vtrhli na hřiště a snažili se napadnout členy klubového managementu. Příznivci pražského klubu nejdříve před zápasem obsadili hřiště, čímž byl asi o 25 minut opožděn výkop. O poločase přišli na trávník opět a potom, co před ně předstoupil ředitel Slavie Miroslav Platil, se ho fanoušci pokusili napadnout. Následně vznikly šarvátky s policií, která proti nim zakročila. Česká televize ukončila vysílání přímého přenosu z důvodu obavy o poničení techniky. Ihned poté byl zápas předčasně ukončen a zasahující policisté rozehnali protestující dav na hrací ploše. Zápas skončil kontumací 3:0 ve prospěch Olomouce a dalšími následnými tresty od disciplinární komise. Fanoušci v té době zadlužené Slavie požadovali po vedení klubu vysvětlení o tehdejší nepřehledné ekonomické situaci v klubu, proto o poločase zabrali střed hřiště a vynutili si setkání s ředitelem klubu Platilem, který se nedlouho předtím vrátil z jednání licenční komise ČMFS, kde se jednalo o licenci pro Slavii na příští sezónu. Tím napětí na stadionu vygradovalo.

Platil neurčitě hovořil o jednání komise, diváci však jeho projevu nepřikládali důležitost. Prvním útokem bylo házení kelímků a jiných předmětů. Po tomto incidentu ředitel klubu odešel do útrob stadionu, situace se opakovala a desítky fanoušků se za ním pokoušely násilím dostat přes zástupce bezpečnostní agentury. Jiná skupina fanoušků se rozhodla proniknout do VIP prostor, odkud přechali klidně přihlížející diváci. Po řádění zůstalo několik rozbitých skleněných vitrín a pořadatelská služba musela vyklidit první patro stadionu. Z prostoru travnaté plochy pak příznivce pomocí rozbušek rozehnala policie, posílená o nové jednotky. Celkově bylo na hřišti asi sto zasahujících těžkooděnců. Až po jejich postupu po tribunách zbylá část osazenstva stadion opustila. Škody čítaly rozbité koše, hasicí přístroje, sedačky a nejagresivnější jedince policie zatkla. Do této doby příznivci Slavie k žádným agresivním krokům nesáhli, nicméně tato situace, která při pohárovém zápase nastala, byla vyústěním menších nepokojů a protestů z nedávné doby. Klubu hrozilo, že díky obrovským dluhům neobdrží profesionální licenci nezbytnou pro start v dalším ročníku nejvyšší soutěže. Fanouškům dále vadilo, že neznají skutečného vlastníka klubu. (pozorování)

4.1.2 Angažmá trenéra Františka Straky

Druhým případem nepokojů ve slávistickém diváckém táboře bylo angažování bývalého hráče a trenéra Sparty Praha Františka Straky.

František Straka nastoupil jako hlavní trenér prvního týmu Slavie po Adamu Petroušovi, jehož vedení odvolalo po vítězném ligovém zápase s Olomoucí v neděli 2. Října 2011. Už způsob, jakým byl trenér Petrouš odvolán, vzbudil vlnu nevole u domácích příznivců. Bylo to po vyhraném zápase, kdy se zdálo, že se tým zvedá k lepším výsledkům a zcela neočekávaně, ihned na pozápasové tiskové konferenci, kde byl přítomen i trenér Straka. Hněv vzrostl o to víc, když se fanoušci oficiálně dozvěděli, že na uvolněný post nastoupí právě pan Straka. František Straka jako aktivní hráč působil devět let ve Spartě Praha a poté ji i jako trenér jeden rok vedl. Je pravdou, že Spartou i Slávií současně prošlo nespočet hráčů a trenérů, ovšem trenér Straka se vždy projevoval jako velký spartan a svým západem pro fotbal byl brán jako jeden z největších zastánců tohoto klubu.

Vlnu protestů zvedli fanoušci prakticky okamžitě. Jejich mluvčí prohlásil, že neexistuje, aby kotel někdy trenéra Straku přijal a po dobu, co bude ve funkci, budou fanoušci z části bojkotovat utkání jejich týmu a nebudou připravovat žádné choreografické ani povzbuzující prvky. Je paradoxní, že tímto rozhodnutím si proti sobě Straka rozhněval oba dva divácké tábory a necelý týden po nástupu do funkce mu dosud neznámí pachatelé posprejovali dům.

Před prvním ligovým utkáním na Žižkově uspořádali fanoušci protestní pochod Prahou, při němž nesli urážlivé transparenty a provolávali hesla proti trenérovi Strakovi. To samé se odehrávalo při samotném zápase. V průběhu celého utkání dávali slávističtí příznivci najevo svůj nesouhlas s vedením.

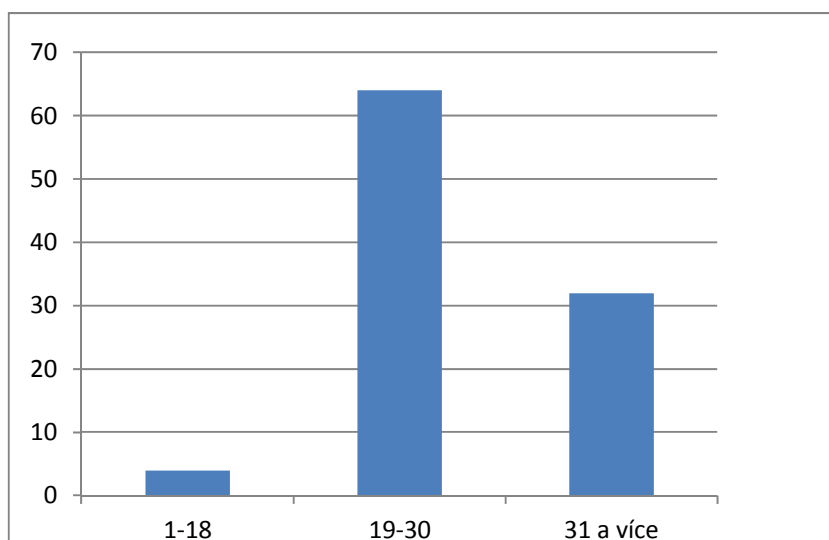
Vrcholem negativních projevů proti panu Strakovi bylo vykopání symbolických hrobů a instalace křížů na tréninkovém hřišti Slavie Praha. Na křížích byla napsána jména vedení a trenéra. Policii se dosud viníka jako v prvním případě zatím nepodařilo vypátrat. Protesty a negativa provázely pana Straku při každém zápase a na začátku března 2012 se rozhodl rezignovat na post trenéra Slavie. Hlavní důvod uvedl špatné vztahy mezi klubem a fanoušky. (na základě novinových článků k této skutečnosti)

4.2 Analýza dat

Výzkumu agresivních a negativních projevů a postojů fanoušků SK Slavia Praha bylo podrobena sto a jeden respondent, kteří aktivně navštěvují zápasy tohoto klubu. Výsledky podrobíme analýze jak z celkového hlediska, tak z hlediska pohlaví a věku.

Vyhodnoceno bylo sto jedna dotazníků, které vyplnili diváci aktivně se zúčastňující zápasů. Práce byla zaměřena na chování a projevy diváků přímo na stadionu a na určení druhů jejich negativního chování. Dále byl zjišťován postoj diváků k těmto jevům. Z dotazovaných respondentů bylo 89 mužů a 12 žen.

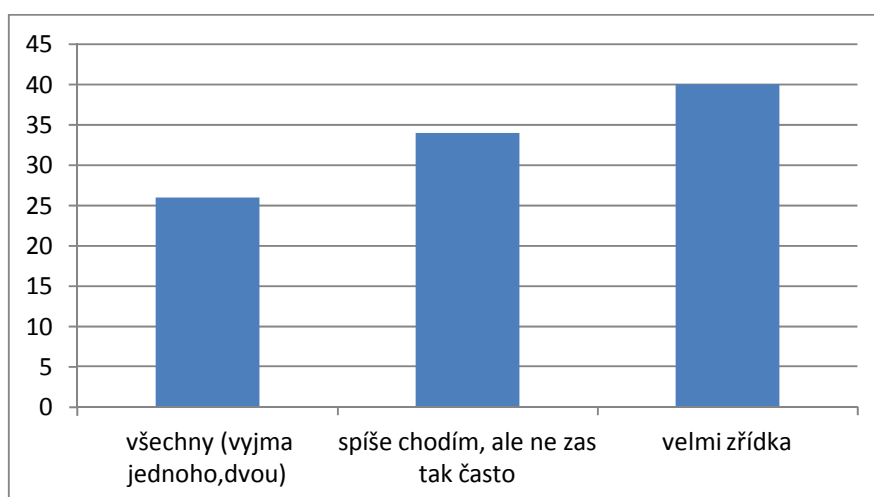
Graf 1. rozdělení respondentů podle věku

Zdroj: vlastní šetření 2012

Nejpočetnější skupinou byla skupina 19-30 let a všechny ženy, které se průzkumu zúčastnily, spadají do této kategorie. Z četnosti skupiny 1-18 let můžeme usoudit, že neplnoletých mezi aktivními a zápasy hojně navštěvujícími fanoušky je velmi málo. Pokud budeme chtít určit typického fanouška klubu SK Slavia Praha, bude jím pravděpodobně muž ve věku kolem 25 let.

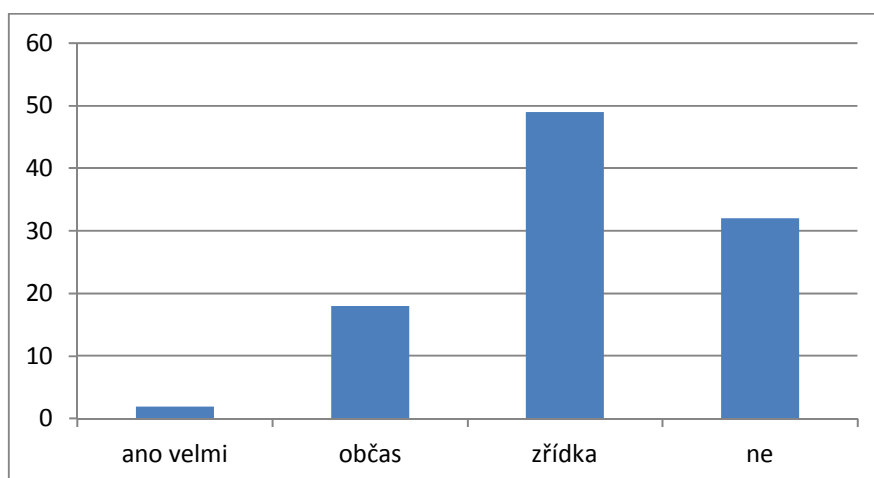
Graf 2. frekvence návštěvnosti zápasů- jak často navštěvujete zápasy SK Slavia Praha

Zdroj: vlastní šetření 2012

V otázce návštěvnosti se nenalézá možnost: nenavštěvuji zápasy, protože dotazník byl zacílen na alespoň občasné diváky. Poměr držitelů permanentek a občasných nebo zřídka navštěvujících diváků je 1:3, což může být následek nedávných problémů fanoušků s vedením klubu, neuspokojivých výkonů a nepřehlednosti ve vlastnictví klubu. 52 % dotázaných uvedlo, že navštěvuje domácí „kotel“ a zbylých 48 % chodí na jiná místa na stadionu. Dvě třetiny žen uvedly, že raději sledují zápas mimo kotel, kam chodí nejsilnější příznivci. Naproti tomu dvě třetiny dotázaných ve věku 31 a starší nejraději chodí právě do kotle

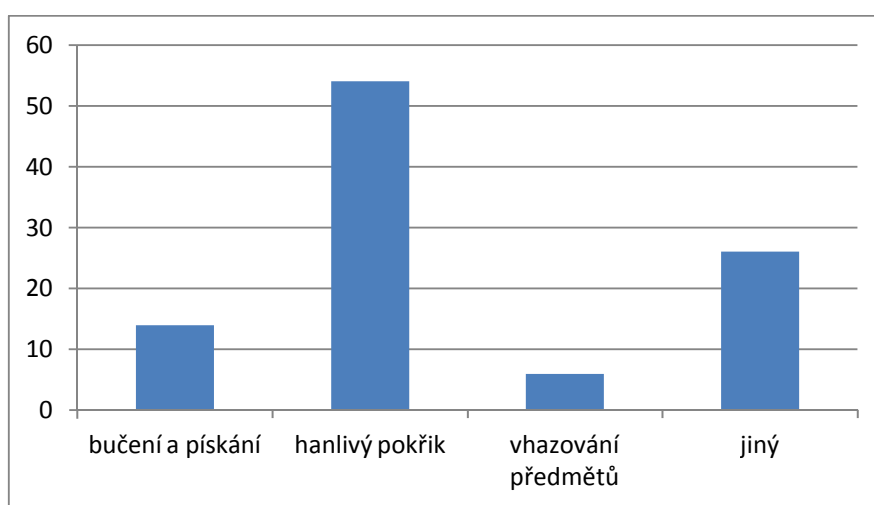
Graf 3. projevují se slávističtí fanoušci negativně

Zdroj: vlastní šetření 2012

Fanoušci Slávie si sami o sobě nemyslí, že by se o zápasech projevovali negativně nebo agresivně. Samozřejmě, za agresi se dá považovat již výkřik při neproměněné šanci, ale práce zkoumá agresivní projevy v těch nebezpečných formách (vandalismus, rasismus, rvačky). Plných 80 % odpovědělo na otázku, jestli si myslí, že se chovají negativně, odpověď NE (nebo zřídka). Je ovšem jasné, že subjektivní hodnocení jedinců sebe samých může být vždy zavádějící, například z důvodu studu nebo z nastavení hranic, co už je a co není agresivní chování.

Graf 4. nejčastější negativní projev slav. fanoušků

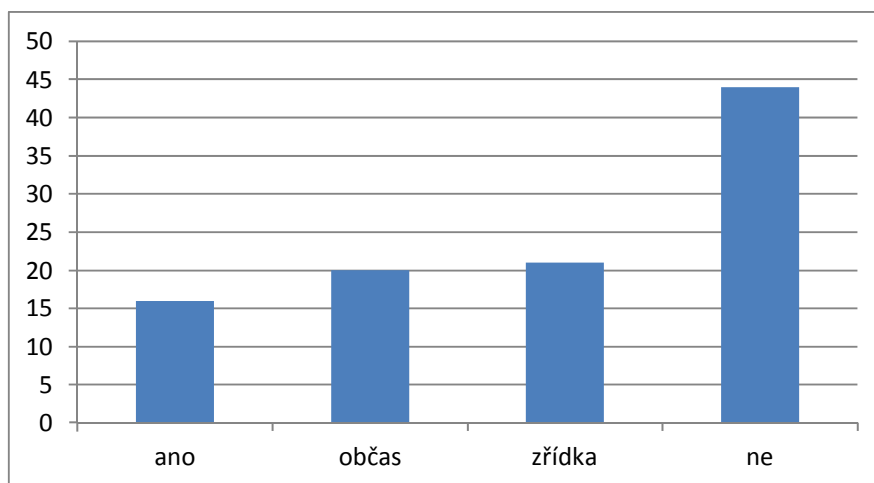

Zdroj: vlastní šetření 2012

Zde se dostáváme ke konkrétním projevům agrese při zápasech. Nadpoloviční většinou odpovědí byla odpověď hanlivý pokřik. Z rozhovorů s jednotlivými fanoušky vyplynul jeden konkrétní pokřik, který označilo vlastně 100 % respondentů, kteří zvolili tuto možnost- „ SMRT SPARTĚ“. Je pochopitelné, že pokřik obsahuje název hlavního rivala SK Slavia Praha- AC Sparta Praha. V různých vlnách je používán při zápasech s tímto soupeřem, a co je zajímavé, několikrát se ozve i v zápase s jakýmkoli jiným ligovým týmem. Samotní fanoušci uvedli, že například v mistrovských sezónách v letech 2008 a 2009 byl tento pokřik používán jen v zápasech se Spartou a to ještě velmi zřídka. Bylo to dáno úspěchy a dobrou náladou v táboře domácích fanoušků. Dnes se objevuje i v zápasech s jinými týmy, což může poukazovat na frustraci z nedobrych výsledků a ekonomické situace. Odpověď jiný v sobě zahrnuje

pyrotechniku, ale většina těch, co zvolili tuto možnost, se domnívá, že se slávističtí fanoušci negativně neprojevují.

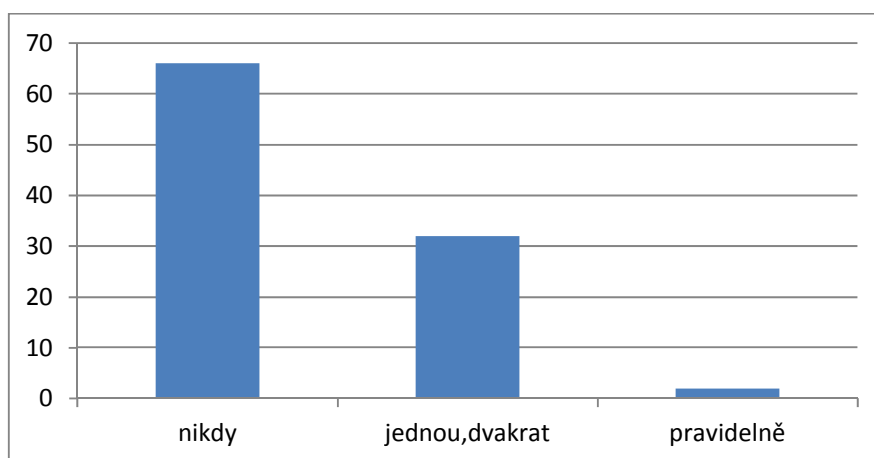
Graf 5. účastníte se negativních projevů

Zdroj: vlastní šetření 2012

Účastníci těchto projevů (odpovědi ano a občas) z 80 % chodí sledovat zápasy do kotle. To jen potvrzuje pověst kotle jako nejradikálnějšího a nejskalnějšiho místa na stadionu. Z dotázaných žen pouze jedna uvedla, že se zúčastňuje pokřiků a skandování. Zajímavé je zjištění, že skoro polovina respondentů ve věku 31 plus se aktivně zapojuje do těchto projevů, to znamená, že negativní projevy nejsou výsadou pouze generace „dvacátníků“ a mladších.

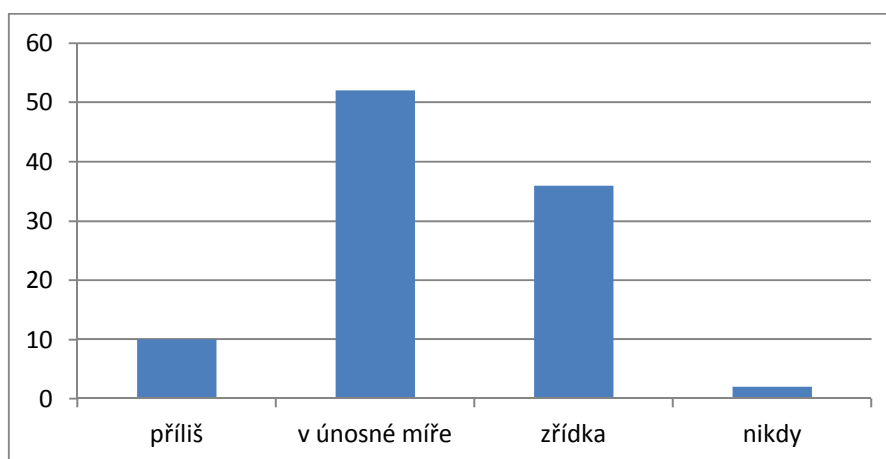
Graf 6. konflikt s hostujícími fanoušky

Zdroj: vlastní šetření 2012

Tato otázka byla zaměřena na konflikty s fanoušky jiných klubů. Vidíme, že dvě třetiny respondentů neměly nikdy konflikt nebo potyčku s příznivci jiného týmu, necelá třetina má zkušenost s touto situací a dva respondenti odpověděli, že mají pravidelný konflikt s fanoušky hostujícího týmu. Je překvapivé, že oba respondenti byli ženy. Oběma je 19-30 let, zápasy Slavie navštěvují zřídka a na stadionu při zápasech nechodí do kotle. Nepoukazuje to tedy na nějaké skalní příznivkyně, protože i v otázce, zda se účastní nějakých projevů při zápase, odpověděly negativně. Z dalších odpovědí vyplynulo, že nejspíše půjde o ženy, které se při své návštěvě fotbalového utkání náhodně připlety do nějakého konfliktu nebo se zastaly někoho v ohrožení.

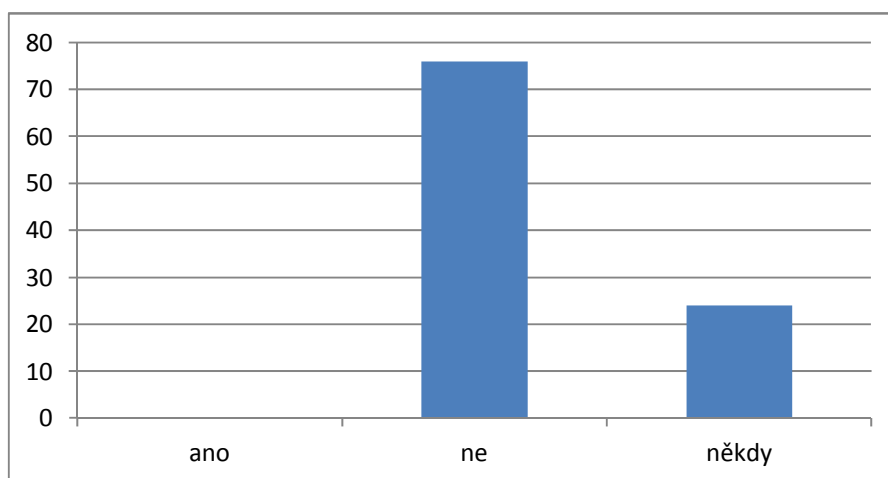
Graf 7. míra výskytu násilí na stadionech

Zdroj: vlastní šetření 2012

Více jak polovina dotázaných připouští výskyt násilí na fotbalových stadionech, ovšem v rozumné míře. Z toho můžeme usuzovat, že určitá forma násilí je na stadionech tolerována a je to vlastně něco, co k tomuto sportu a druhu zábavy patří. 10 % dotázaných připouští přílišný výskyt násilí. Všechno to byli muži, kteří většinou chodí na zápasy zřídka, místa vybírají jinak než do kotle a nikdy neměli konflikt s fanoušky jiného týmu. Odpověď nikdy vybrali dva muži, kterým je přes třicet let, jsou držitelé permanentek, takže chodí na každý zápas a chodí fandit výhradně do kotle. Nepovažují slávistické fanoušky za agresivní a negativní, ale účastní se pokřiků a skandování. Několikrát byli i v konfliktu s hostujícími příznivci, ale nevyhledávají je.

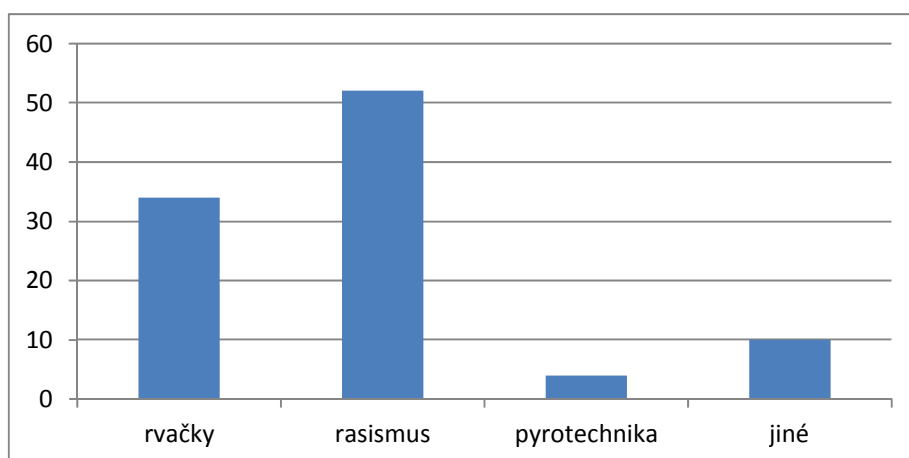
Graf 8. strach při fotbalových zápasech

Zdroj: vlastní šetření 2012

V této otázce tři čtvrtiny dotázaných odpovědělo, že nemá strach při zápasech. Je to pochopitelné, protože když by měli tyto příznivci pochybnosti o svém bezpečí a klidném průběhu utkání, nejspíše by se ho vůbec nezúčastnili. Pouze patnáct procent žen odpovědělo, že občas cítí strach při utkání, což můžeme brát jako slušný výsledek a celkem solidní důvěru v bezpečnost utkání. Odpověď ano zůstala bez jediného označení, neboť jedinci, kteří mají strach při fotbalových zápasech, se jich raději vůbec nezúčastňují.

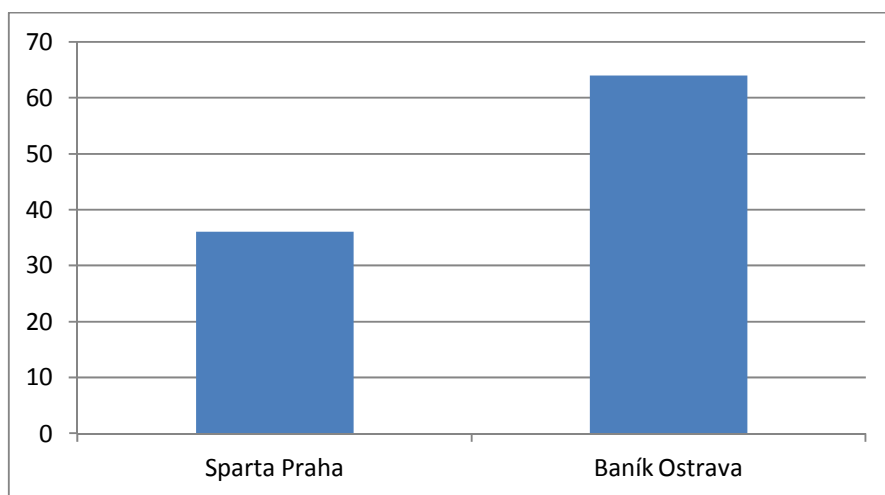
Graf 9. nejvíce odsuzovaný negativní projev

Zdroj: vlastní šetření 2012

V tomto grafu opět nalézáme konkrétní příklady agrese a negativních projevů. Nyní z pohledu fanoušků, kteří nejsou aktéry jednotlivých způsobů projevu, ale hodnotí jednotlivé možnosti. Nadpoloviční většina nejvíce odsuzuje rasismus. Rasismus zahrnuje hlavně pokřiky o opicích a banánech, transparenty s těmito prvky a narážky na barvu pleti. Tento jev se u nás rozšířil s příchodem hráčů tmavé pleti. Tvrdá jádra většiny fanoušků jsou krajně pravicově orientována a s tím přichází ruku v ruce i narážky na národnost, pleť či řeč. Všechny odpovídající ženy v dotazníku zvolili právě možnost rasismus. U možnosti pyrotechnika bych očekával větší četnost. Tento jev je také poměrně rozšířený a v poslední době s ním byly velké problémy. Může dojít k vážným zraněním u aktérů, ale hlavně i hráčů a pořadatelů, protože dělobuchy a dýmovnice dopadající na hrací plochu mohou popálit kohokoliv a způsobit i poškození sluchu. Druhým důležitým faktorem, je možnost ukončení zápasu z důvodu pyrotechniky a obrovské pokuty týmům. Možnost jiné zahrnuje například trhání sedaček a házení předmětů na hrací plochu, nebo se respondenti, kteří tuto možnost zvolili, domnívají, že se na stadionech zmíněné druhy násilí neobjevují.

Graf 10. nejvíce konfliktní fanoušci v lize

Zdroj: vlastní šetření 2012

Pouze dvě možnosti odpovědi vyplnili fanoušci Slavie Praha. Baník Ostrava určili dvě třetiny dotazovaných a Spartu Praha zbylá třetina. Toto koresponduje s celkovým vnímáním diváckého násilí v České republice, kdy za nejtvrdšími střety stojí tyto dva fanouškovské tábory a zápasy těchto týmů provázejí největší bezpečnostní opatření.

Základna příznivců každého z těchto tří týmů je tvořena fanoušky a tvrdým jádrem. Tvrdé jádro zase tvoří několik gangů, které stojí za největšími a nejdrsnějšími konflikty. V následující tabulce je přehled gangů, které tvoří jádra SK Slavia Praha, AC Sparta Praha a FC Baník Ostrava. Slavie je uváděna z důvodu zaměření práce, Sparta a Baník z výše zmíněných nejtvrdsších střetů.

Tabulka 1. chuligánské skupiny jednotlivých týmů

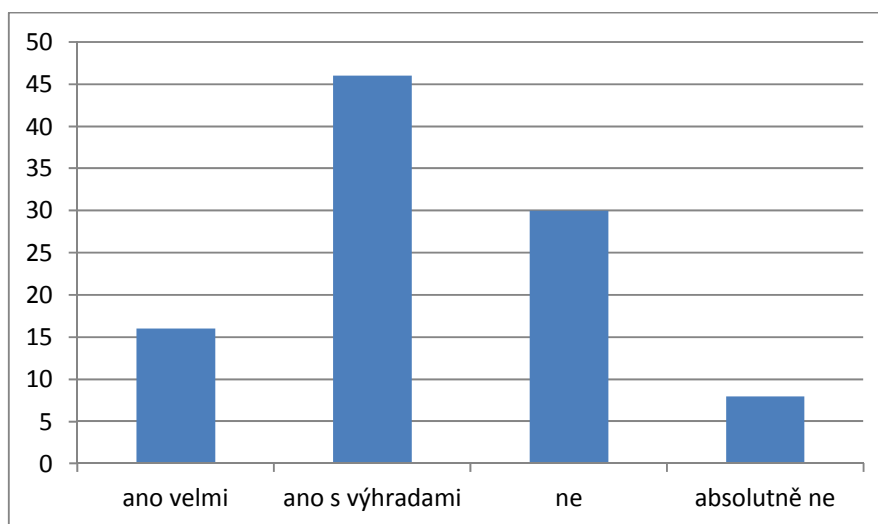
SK Slavia Praha	Brigade '97 Slavia Hooligans Slavia Youngsters Tlupa Toma Sojera
AC Sparta Praha	Brigáda Drápek z Lasičky Red Pirates Sparta Frakce rudý úder
FC Baník Ostrava	Apple Commando Chachar Boys Chachar Juniors Ultras Orlová Marienbaad Ultra Cheb Boys

Zdroj: (6)

4.3 Bezpečnost při utkáních

V naší společnosti existuje vrstva fanoušků, kteří berou fotbalové zápasy jako možnost uplatnění své agresivity a o sport jako takový nemají vlastně zájem. Tyto chuligány musíme tedy od ostatních pokojných fanoušků eliminovat. V Rizikových zápasech, hlavně ve fotbale a hokeji, je nutné nasazení policejních sil, městské policie, hasičského sboru, záchranné služby a soukromých bezpečnostních složek.

Graf 11. je dostatečně zajištěna pořadatelská služba při zápasech SKS

Zdroj: vlastní šetření 2012

Respondenti byli také dotázáni na kvalitu pořadatelské služby při zápasech Slavia Praha. 60 % odpovědělo kladně, čili že pořadatelská služba je dostatečně zajištěna a 40 % záporně. Zajímavé je, že dvě třetiny fanoušků, kteří se už dostali do konfliktu s hostujícími příznivci, odpověděly také kladně. U ženských diváků byla odpověď přesně 50 % na 50 %. Téměř celých 10 % mužů odpovědělo absolutní ne. Pořadatelskou službu musí tvořit fyzické osoby starší 18- ti let. Osoby kompetentní k výběru pořadatelů by měli dbát na fyzické a psychické dispozice zájemců a schopnost dostát svým úkolům. Fotbalové kluby provádějí vlastní výběr pořadatelské služby. Pořadatelská skupina je řízena hlavním pořadatelem a jejími členy jsou dobrovolníci nebo členové soukromých bezpečnostních služeb. V každém případě se jedná o fyzické

osoby, které mají smluvní vztah se zadavatelem, tedy příslušným fotbalovým klubem. Tento vztah dává kompetence zadavatele jednotlivým členům pořadatelské služby. Každý jedinec v pořadatelské službě je povinen projít pravidelnými opakovacími kurzy spojenými s vývojem a možností změn ve výše uvedených oblastech. V koordinaci s Policií ČR a Ministerstvem vnitra ČR, je možno domluvit spolupráci příslušníků Policie ČR ve výcviku postupů pořadatelské služby.

Při utkání musí členové pořadatelské služby mít na sobě fluorescentní svrchní část oděvu s nápisem „POŘADATELSKÁ SLUŽBA“ či „POŘADATEL“, který je umožní rozpoznat od běžných diváků. Pořadatel domácích zápasů by měl spolupracovat s členy pořadatelské služby hostujícího celku, kteří znají problémové fanoušky svého klubu. Počet členů pořadatelské služby pro jednotlivé soutěže určí řídicí orgán v rozvrhu soutěží nebo jej stanoví podle potřeby zápas od zápasu.

Povinnosti pořadatelů při zápase:

- Prohlédnout stadion před a po zápase
- Zajistit klidný příchod diváků na stadion a dohlédnout na ně
- Znat všechny informace ohledně evakuace, organizace a zařízení stadionu
- Kontrola příchozích
- Zabránit nepovolaným ve vstupu do soukromých prostor
- Zajistit klidný příchod a odchod diváků ze zápasu
- Snažit se předejít všem nežádoucím situacím
- Provést všechna opatření před nezbytným zásahem policie

Členové pořadatelské služby by měli být proškoleni v těchto oblastech:

- Organizace a bezpečnost fotbalových utkání
- Znalost základních právních předpisů
- Komunikace
- Pozorování a identifikace
- Evakuace
- Požární ochrana
- Spolupráce s policií, záchranným sborem a požárním sborem

Doporučení pro vstup a kontrolu návštěvníků: pořadatelská služba by předem měla oznámit, komu bude a komu nebude umožněn přístup na stadion, osobám, které mají z různých důvodů zákaz vstupu na stadion, nemůže být za žádných okolností dovoleno vstoupit, návštěvníkům, kteří vykazují jasné známky opilosti, by měl být přístup odepřen, samozřejmostí je zabavení jakýchkoliv nebezpečných předmětů a pyrotechniky, kontroly by měly být plynulé a důkladné (z těchto důvodů posunout možnost vstupu na stadion na dřívější dobu, aby kontroly skutečně proběhly v klidu a bez problémů).

Za většinou výtržných deliktů stojí alkohol. Názory na podávání alkoholu při fotbalových utkáních se různí. Jednou z možností je úplný zákaz alkoholu a možnost kontrol alkoholtestery před utkáním, ovšem organizačně by to bylo velmi složité. Je také dokázáno, že fanoušci, kteří přijdou na utkání již pod vlivem alkoholu, jsou agresivní od samého začátku oproti fanouškům, kteří pijí až během utkání a agresivní nálada je přepadne až k závěru utkání. Zde je opět tlak na legislativu, aby fanoušci, kteří se proviní při fotbalových zápasech, byli adekvátně potrestáni a jejich chování se do budoucna neopakovalo a bylo pouze na jejich zvážení, jestli jsou schopni se pod vlivem alkoholu kontrolovat či nikoliv.

ZÁVĚR

První část této práce má informační charakter. Má čtenáře seznámit s kořeny, vývojem a dnešním stavem fotbalového chuligánství. Pramenem byla literatura zabývající se touto problematikou a další psychologické, sociologické a historické publikace.

Zpracované téma je značně obsáhlé a zasahuje do mnoha vědních oborů- od historie, přes psychologii po sociologii. Jde o přiblížení problému dnešním lidem, kteří se s tímto jevem- fotbalovým chuligánstvím- setkávají až příliš často. Objasněním, jak vznikl tento fenomén celosvětově a jakým způsobem se vyvinul a působí u nás.

Druhá část práce se zabývá konkrétními projevy fotbalových chuligánů v České republice a je zaměřena na prvoligový tým SK Slavia Praha. Provedený výzkum byl zaměřen na agresivní a negativní projevy a postoje fanoušků SK Slavia Praha. Předpokládalo se, že zmínění příznivci tohoto prvoligového týmu patří mezi umírněnější vrstvu fotbalových diváků, kteří navštěvují její utkání a i jejich mediální obraz, kdy v popředí velkých problémů s fanoušky většinou figurují jiné ligové týmy, tomu napovídal. Nicméně je pravdou, že v posledních třech letech bylo o fanoušcích Slavie Praha slyšet mnohem více než kdy dřív. Bylo to z důvodu nevyjasněného vlastnictví klubu, špatné ekonomické situaci, která se přenášela i na výkony na trávníku. Jejich obraz byl poškozen hlavně aférami v pohárovém utkání s Olomoucí a protesty proti nově zvolenému trenérovi.

Výsledky výzkumu však potvrdili, že slávističtí příznivci patří mezi slušné fanoušky a návštěva ligových utkání na jejich stadionu by neměla přinášet agresivní konflikty a problémy. Samozřejmě se při zápasech také hlasitě projevují, ovšem tyto projevy napomáhají hlavně dobré atmosféře na stadionu a ne, aby odrazovaly diváky od fotbalu.

V práci je také zmíněn postup a činnost pořadatelské služby, která je nezbytná pro hladký průběh jakékoliv sportovní akce. Je důležité si připustit, že fotbalové chuligánství je fenoménem dnešních dní a je nezbytné řešení této situace na legislativní úrovni.

SEZNAM LITERATURY

- (1) BEYER, D. *Fotbalové násilí: subkultura hooligans*. Brno, 2002. 70 s. Diplomová práce na MU FSS. Vedoucí diplomové práce Oldřich Racek.
- (2) BON LE, G. *Psychologie davu*. Praha: KRA, 1994, 159 s. ISBN 80-901527-8-3.
- (3) CARNIBELLA, G. *Football violence in Europe: a report to the Amsterdam Group*. Oxford: The Social Issues Research Centre, 1996, 161 s.
- (4) DAHLKE, R. *Agrese jako šance: psychická podstata zdravotních problémů a onemocnění*. Praha: Ikar, 2004, 445 s.
- (5) GAMBRINUS LIGA - 22.KOLO: FOTOGRAFIE A VIDEA KOTLŮ [online]. c2012, [cit. 2012-03-28]. Dostupné z: <http://www.hooligans.cz/view.php?cisloclanku=2012030038>.
- (6) HANOUSEK, P. *Negativní projevy diváckého násilí v České republice*. Zlín, 2009. 67 s. Bakalářská práce na UTB FAI. Vedoucí bakalářské práce Stanislav Zelinka.
- (7) HISTORICKÁ ESEJ- SK SLAVIA PRAHA [online]. c2010, [cit. 2012-03-28]. Dostupné z: <http://www.slavia.cz/Historicka-esej>.
- (8) CHMELÍK, J. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha: Linde, 2001, 172 s. ISBN 80-7201-265-7.
- (9) KADERÁBEK, V. *Negativní jevy v kopané a jejich možná řešení*. Brno, 2010. 73 s. Diplomová práce na MU FSS. Vedoucí diplomové práce Oldřich Racek.
- (10) MAREŠ, M., SMOLÍK, J. a SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. Vyd. 1. Brno: Centrum strategických studií, 2004, 181 s. ISBN 80-903333-0-3.
- (11) NIKL, J. a VOLOVECKÝ, P. *Divácké násilí*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007, 63 s. ISBN 978-80-7251-249-2.
- (12) OLIVOVÁ, V. *Lidé a hry: historická geneze sportu*. [1. vyd.]. Praha: Olympia, 1979, 604 s.
- (13) POLIŠENSKÝ, J., V. *Dějiny Británie*. [1. vyd.]. Praha: Svoboda, 1982, 323 s.
- (14) RICH, A., L. *Interracial communication*. New York: Harper & Row, 1973, 212 s.
- (15) SEKOT, A. *Sociologie sportu*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 410 s. ISBN 80-210-4201-x.
- (16) SLEPIČKA, P. *Sportovní diváctví*. [1. vyd.]. Praha: Olympia, 1990, 209 s. ISBN 80-7033-012-0.

- (17) SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství: historie, teorie, a politizace fenoménu*. Vyd. 1. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý, 2008, 280 s. ISBN 978-80-903556-3-7.
- (18) SOMMER, J. *Malé dějiny sportu: aneb o sportech našich předků*. Vyd. 1. Praha: Fontána, 2003, 273 s. ISBN 80-7336-116-7.
- (19) SPURNÝ, J. *Psychologie násilí: o psychologické podstatě násilí, jeho projevech a způsobech psychologické obrany proti němu*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 1996, 134 s. ISBN 80-85858-30-4.
- (20) WANN, D., L. *Sport fans: the psychology and social impact of spectators*. New York: Routledge, 2001, 246 s. ISBN 0-415-92464-2.
- (21) WILLIAMS, J. *Fact Sheet 1: Football and Football Hooliganism*. Leicester: Sir Norman Chester Centre for Football Research, 2001, 215 s.